

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Резюме. Розглянуто засади інвестиційної діяльності економіки Івано-Франківської області та проведено аналіз інвестиційної привабливості Прикарпаття. Сформовано механізми залучення вітчизняних й іноземних інвестицій в основні галузі економіки області.

The summary. Principles of investment activity of economy of the Ivano-Francovsk area are considered and the analysis of investment attractiveness of Prikarpatya is conducted. The mechanisms of bringing in of domestic and foreign investments are formed in basic industries of economy of area.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість, інноваційна діяльність, фінансові механізми, регіональний інвестиційний фонд.

Постановка проблеми. Економічна ситуація, що склалася в Україні на початок третього тисячоліття, продовжує залишатися складною. Розвиток інвестиційної діяльності, спрямований на створення привабливого інвестиційного середовища та суттєвого нарощування обсягів інвестицій, є актуальним завданням в умовах ринкових перетворень. Необхідною умовою розвитку економіки Івано-Франківської області є підвищення інвестиційної активності усіх ланок економіки на національному й регіональному рівні. Вона досягається шляхом збільшення реалізації інвестиційних ресурсів і найбільш ефективного їх використання в пріоритетних секторах матеріального виробництва та соціальної сфери. Саме інвестиції формують виробничий потенціал на інноваційній основі і визначають конкурентні позиції регіону і держави на світових ринках після вступу України до світової організації торгівлі.

При обмеженості інвестиційних ресурсів визначення джерел фінансування, організаційно-економічних механізмів їх залучення та покращення привабливості інвестиційного клімату залишаються основними факторами, на основі яких формується інвестиційна стратегія розвитку регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підвищення ефективності інвестицій та інвестиційної діяльності є предметом досліджень у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: Крупки Я.Д., Омельченка А.В., Онищенко В., Пересади А.А., Татаренка Н.О., Четиркіна Е.М., Бочарова В.В., Лівшиця В.Н., Бланка І.А., Бернса В., Бірмана В.С., Кейнса Дж., Вільямса Я., Гітмана Л.Д., Джонка М.Д. та ін. Проте залишається значна частина дискусійних та недостатньо вивчених питань інвестиційних процесів, покращення інвестиційної привабливості підприємств та регіону і пошуку інвестиційних ресурсів.

Постановка завдання. Мету і завдання дослідження визначають актуальність вивчення проблем активності інвестиційних процесів на регіональному і національному рівнях, пошуку ефективних джерел фінансування та покращення інвестиційної привабливості регіону, а також механізмів залучення інвестиційних ресурсів та оцінка результатів інвестиційної діяльності. Теоретичне та практичне обґрунтування основних тенденцій і факторів, які визначають інвестиційну привабливість Івано-Франківської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після вступу України у СОТ відкрилися можливості інтегрувати нашу економіку до світової економіки. Трансформаційні й інтеграційні процеси потребують негайного реформування усіх галузей економіки з врахуванням їх регіонального розвитку і продовження руху шляхом реформ до економічного зростання та піднесення. Однак, інтеграційні процеси відбуваються непросто, часто гальмуються через непрофесійність, інертність керівників та державних службовців.

Теоретичною та методологічною основою дослідження стали сучасні теорії і наукові розробки вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем інвестування. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в роботі теоретичні положення та практичні рекомендації можуть підвищити ефективність інвестування, забезпечити привабливість інвестиційного клімату Івано-Франківської області.

Поняття „інвестиція” походить від лат. „Investio”, що перекладається як: одягати, вкладати, примножувати. У ширшому розумінні воно означає вкладення певних ресурсів з метою одержання майбутніх вигод, або вкладення капіталу в галузь економіки країни та за її

межами. У більшості визначень поняття „інвестиції” простежується взаємозв'язок двох сторін одного процесу: витрачання ресурсів і одержання результату. Результат повинен бути достатнім для відшкодування суб'єктові інвестування завданих витрат і забезпечити приріст капіталу, одержання інших благ чи вигод [1, с. 24-25]. Відповідно до Закону України “Про інвестиційну діяльність”, „...інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект” [2, с. 16].

У цілому, з врахуванням даних уточнень поняття „інвестиції” можна трактувати як вкладення грошових, матеріальних та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької й інших видів діяльності з метою одержання прибутку або досягнення інших вигод.

Об'єктом інвестиційної діяльності є будь-яке майно, в тому числі: основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права.

Суб'єктами інвестиційної діяльності (інвестори й учасники) – громадяни й юридичні особи України та іноземних держав.

Власна правова база України стосовно регулювання та юридичного захисту іноземних інвестицій розпочала формуватися з прийняттям Верховною Радою 16.07.1990 р. Декларації про державний суверенітет України та проголошенням Акта незалежності України 24.08.1991 р. Одними з основних законодавчих актів у цьому напрямі були прийняті Закони України „Про захист іноземних інвестицій в Україні” від 10.09.1991р., „Про інвестиційну діяльність” від 18.09.91р., „Про іноземні інвестиції” від 13.03.1993р., „Про режим іноземного інвестування” від 19.03.1996 р., Державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україну від 17.12.1993 р.[3, с. 12-16; 4, с. 27-29]. Указом президентом України „Про деякі питання іноземного інвестування” врегульоване здійснення іноземних інвестицій у формі придбання державних боргових зобов'язань, що дає можливість забезпечення захисту іноземних інвестицій, вкладених у цінні папери, і підвищення інвестиційного рейтингу України.

Важливими правовими документами, які регулюють взаємовідносини між суб'єктами інвестиційної діяльності, є міждержавні угоди „Про сприяння та взаємний захист інвестицій”. Такі угоди є гарантом надання справедливого статусу інвестиціям і захисту їх на території іншої держави. Вони підписані вже з 70 країнами світу [5, с. 16-22].

Сучасні умови економічного розвитку Прикарпаття потребують проведення активної політики по залученню вітчизняних та іноземних інвестицій в економіку області та створення на державному рівні законодавчої бази у сфері регулювання інвестиційної діяльності й підвищення її привабливості. Івано-Франківщина належить до інвестиційно-привабливих регіонів України. Вигідне географічне розташування, поєднання економічного та значного природно-ресурсного потенціалу з традиційно високим потенціалом ділової активності місцевого населення, сприяють формуванню регіонального підприємництва. Аналіз практики іноземного та вітчизняного інвестування свідчить, що прийняття рішення щодо інвестування інвестор враховує ряд чинників: розміщення об'єкта інвестування відносно основних ринків, наявність розвинутої транспортної інфраструктури, конкурентоспроможність товарів і послуг, які надаватиме об'єкт інвестування, знання ринків збуту, соціально-політичну стабільність в регіоні, сприятливість екологічної ситуації, готовність влади створювати прийняті умови для іноземних інвесторів [6, с. 64].

Можна сформулювати ряд пропозицій щодо інвестування підприємств Івано-Франківської області, насамперед пропонується співпраця у таких напрямках:

– вкладення інвестицій у розвиток пріоритетних напрямів та у розвиток перспективних підприємств області;

– створення спільних підприємств з іноземними інвестиціями;

– вкладання іноземних інвестицій у підприємства, що працюють на давальницькій сировині;

– інвестиційна підтримка виконання підприємствами області договірних зобов'язань за одноразовими контрактами.

Співпраця у цих напрямках можлива у нафтогазовидобувній і нафтопереробній, теплоенергетичній, деревообробній галузях на базі підприємств: ДП „Надвірнанафтогаз”, ДП

„Долина нафтогаз”, ДП „Богородчани нафтогаз”, ВАТ „Івано-Франківськпресмаш”, ВО „Карпати”, ВАТ «Коломиясільмаш», ВАТ „Івіта”, ВАТ „Оріана”, ВАТ „Барва”, ВАТ „Калуський льонозавод”, ВАТ „Долинська бавовнопрядильна фабрика”, ВАТ „Галичина”, Долинська фабрика „Едельвейс”, Івано-Франківська фабрика „Візерунки Прикарпаття”, районні лісокомбінати та деревообробні підприємства, а також курорти м. Косів, с. Кременці, м. Яремче, с.м.т. Ворохта, с. Черче, туристичний комплекс „Буковель” с. Поляниця та ін.[7, с. 12-16].

Івано-Франківщина є інвестиційно-привабливим регіоном для освоєння іноземного капіталу. Упродовж останніх 5 років в області утвердилася тенденція до зростання інвестицій в основний капітал. Надходження та приріст прямих іноземних інвестицій в економіку області за період з 2004р. по 2008р. показано на діаграмі (рис.1).

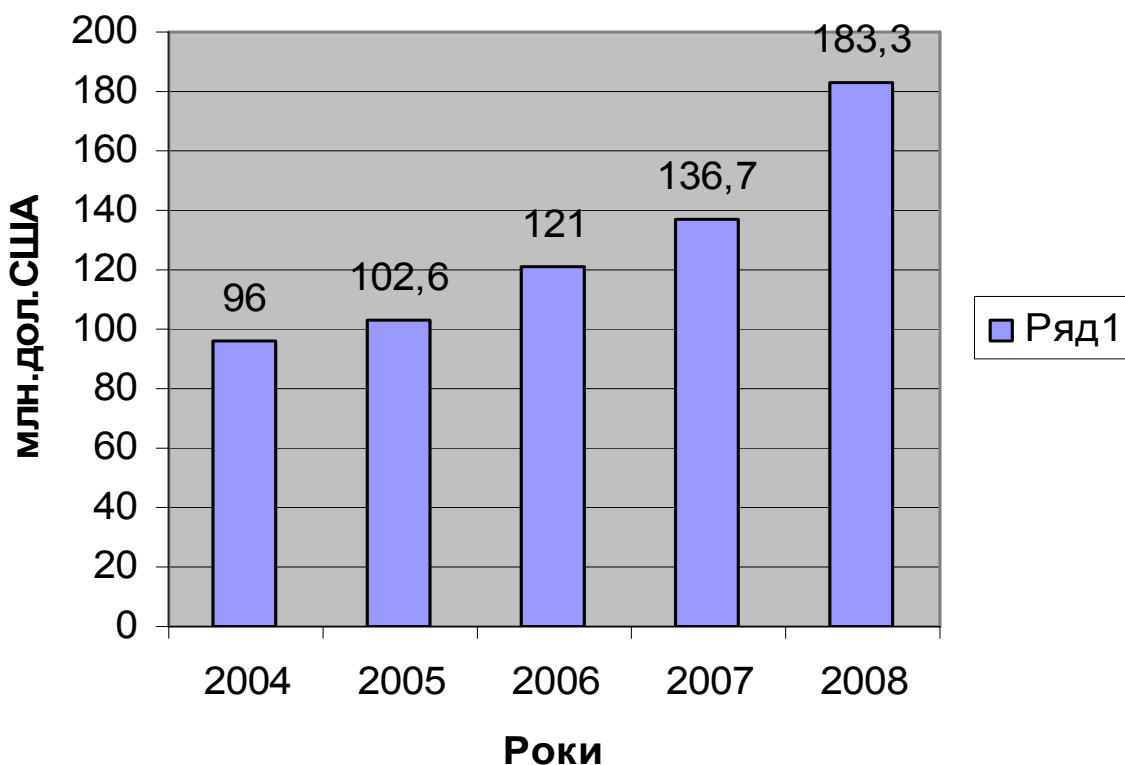

Рис.1. Прямі іноземні інвестиції в економіку Івано-Франківської області

Питома вага прямих іноземних інвестицій в економіку області на початок 2004 р. становила 1,4% (96,0 млн. дол. США), а на початок 2008 р. цей показник становив 0,9% (183,3 млн. дол. США) від загального показника інвестицій в усій країні. Слід відмітити, що абсолютний приріст іноземних інвестицій в економіку області становить 87,3 млн. дол. (52,2%), але по відношенню до загальнонаціонального рівня скоротився на 0,5%. Це можна пояснити тим, що значні іноземні інвестиції припали на металургійну, машинобудівну, нафтохімічну галузі економіки східних і центральних областей України. Окрім того розширилася географія країн-інвесторів. На початок 2008 р. іноземними інвесторами області стали 42 країни Європи, Азії, Америки та Африки, а на початку 2004р. було тільки 18 країн.

Найбільші капіталовкладення припадають на Сербію і Чорногорію – 27519,1 тис. дол. США, Данію – 19288,1 тис. дол. США, Німеччину – 18287,4 тис. дол. США, Нідерланди – 14026,5 тис. дол. США, Італію 13059 тис. дол. США. Зазначені країни дають більше половини (50,3%) загально-обласного обсягу прямих інвестицій [8, с. 213-214].

Зростання прямих іноземних інвестицій у 2008 р. у порівнянні з попереднім роком спостерігається у 9 із 14 районів (41,7-98,2%), окрім Богородчанського, Долинського, Косівського, Рогатинського і Снятинського районів, та зріст у м. Івано-Франківську, Коломиї, Калуші, Болехові, Яремче (57,0-96,3%). Найбільше інвестицій спрямовано у промисловість 149,2 млн. дол. (81,4%), у тому числі: добувна промисловість - 12,2 млн. дол. (6,6%), переробна

промисловість - 137,1 млн.дол. (74,8%), легка промисловість - 18,7 млн.дол. (10,2%), виробництво деревини та виробів з деревини - 35,8 млн.дол. (19,5%), целюлозно-паперова промисловість - 7,9 млн.дол. (4,3%), машинобудування - 13,3 млн.дол. (7,3%), харчова промисловість - 3,2 млн.дол. (1,7%), виробництво іншої неметалевої продукції - 3,0 млн.дол. (1,6%), хімічна та нафтохімічна промисловість - 21,1 млн.дол. (11,5%), металургійне виробництво та обробка металу - 5,9 млн.дол. (3,3%), транспорт і зв'язок - 2,6 млн. дол.(1,5%)
Вкладений іноземний капітал у підприємства торгівлі становив 7,1 млн.дол. (3,8%). Незначна частка іноземних інвестицій надійшла в підприємства сільського господарства - 19,2 млн.дол. (10,5%), фінансова діяльність - 2,1 млн. дол. (1,1%), операцій з нерухомим майном - 1,6 млн.дол. (0,9%), охорону здоров'я та соціальну допомогу - 0,6 млн.дол.(0,3%), будівництво - 0,9 млн.дол. (0,5%), готельна діяльність - 65,9 тис.дол.[8, с. 215-216].

На основі зазначеного можна зробити висновок, що іноземні інвестиції за останніх 5 років суттєво зросли, поліпшується їх галузева структура. Частка вкладень у промислові підприємства постійно зростає і складає у добувній і переробній промисловості 81,4% загального обсягу інвестицій. У 2007 р. найбільші обсяги іноземних інвестицій надійшли в економіку: м. Калуща 50,2 млн.дол., м. Івано-Франківська 28,8 млн.дол. та Калуського 29,0 млн.дол., Тисменицького 17,3 млн.дол., Коломийського 15,2 млн. дол., Рожнятівського районів 12,8 млн.дол. За обсягом сукупних іноземних інвестицій Івано-Франківська область займає 12 місце серед областей України. Однак обсяг інвестицій в основний капітал області на одну особу є невисоким і складає 2123 грн., що не забезпечує потреб розвитку економіки області. Для порівняння загальнодержавний обсяг інвестицій складає 2787 грн. на одну особу [9, с. 16].

Відомо, що інвестиційний імідж регіону формується під впливом багатьох чинників і відображає найбільш характерні риси інвестиційного клімату території. Важливе значення у залучення іноземних інвестицій серед територіальних формувань області належить місту Коломиї. На прикладі м. Коломия проведемо аналіз змін інвестиційної діяльності за останніх 15 років. Так у 1995 р. іноземні інвестиції, вкладені в економіку міста, становили 147,3 тис. дол., або 0,8% від загально-обласного показника іноземних інвестицій, в 2004 р.– 5229,5 тис.дол. (4,3%), а на початок 2008 р.– 4755,7 тис.дол. (2,6%). З наведеної динаміки вкладення інвестицій необхідно відзначити, що протягом 13 років господарської діяльності іноземні інвестиції в економіку міста зросли у 32,3 разів. Інвестиційна привабливість економіки міста значно зросла з 2000 р. після проведення Міжнародного гуцульського фестивалю. Найбільші іноземні інвестиції надійшли з Росії, Польщі, Словачії, Німеччини, Італії, які вкладено у підприємства промисловості. На початок 2008р. обсяг іноземних інвестицій вкладених у промисловість склав 4982,46 тис. дол. (95,3%), у оптову та роздрібну торгівлю склав 247,01 тис. дол. (4,7%) [8, 4-22].

Протягом 2004-2008р.р. продовжували вкладатись інвестиції у харчову промисловість (ТЗОВ „ЮМАС”), виробництво деревини (ТЗОВ „Лісова компанія Лаванда”), легку промисловість (ТОВ „Пантера”), лісозаготівлю та деревообробку ВАТ „Коломийський лісокомбінат”, легку промисловість ЗАТ „Коломийська швейна фабрика”, ТОВ “Рубікон”, фармацевтичну сферу ТОВ „Фармамед”, виробництво вогнегасників ТОВ „АНКО”, туризм ТОВ „Марко”, текстильну промисловість ТОВ „Пантера” та інші. Протягом останніх років залишаються незмінними інвестиції в оптову та роздрібну торгівлю, що означає вкладення коштів на початковій стадії створення підприємства, які у подальшому розвиваються за рахунок власних коштів. За рахунок діяльності підприємств з іноземними інвестиціями у місті було створено близько 650 нових робочих місць. Позитивні економічні зміни в місті Коломиї відбулися завдяки позитивному впливу іноземних інвестицій. Освоєно виробництво нових промислових товарів: панчішно-шкарпетних виробів на ТОВ „Пантера”, клеєних дерев'яних щитів різних розмірів на ТОВ „Лісова компанія Лаванда”, дачних будиночків на ПП „Кумон”, дерев'яних дитячих іграшок на ТОВ „Лугок”, які експортуються за межі України. Необхідною умовою для залучення інвесторів та отримання інвестиційних коштів є розробка інвестиційних проектів, бізнес-планів та перспективних планів розвитку підприємств.

Висновки. На підставі дослідження можна зробити висновки, що на протязі останніх років спостерігається тенденція до зростання іноземних інвестицій в основний капітал Івано-Франківської області, з 96,0 млн. дол.США (2004р.) до 183,3 млн.дол.США (2008р.), обсяг зростання становить 52,4%. Найбільш інвестиційно-привабливими вважаються будівельна,

нафтохімічна, деревообробна, машинобудівна, швейна, харчова промисловості, туризм, сільське господарство й агропереробка, малий і середній бізнес.

У зв'язку з відсутністю державного фінансування, доцільно створити регіональний інвестиційний фонд із залученням коштів громадян, акцій акціонерних підприємств, амортизаційних відрахувань підприємств. За останні роки спостерігається істотне збільшення іноземних інвестицій в економіку області, на початок 2008р. вони становили 183,3 млн.дол.США (85,7%) від загального обсягу інвестицій, що пояснюється вигідним географічним розташуванням на перетині міжнародних транспортних шляхів.

На жаль, іноземні інвестиційні пропозиції ще не відповідають інвестиційним запитам підприємств області. Іноземні інвестиції носять головним чином короткостроковий характер і розраховані на швидку окупність у сфері торгівлі та послуг. Серед іноземних інвесторів і співзасновників спільних підприємств переважають дрібні фірми і фізичні особи. На початок 2008р. в Івано-Франківській області зареєстровано 7828 малих підприємств, у котрих зосереджено біля 50% основних засобів та працює понад 60 тис. працівників.

Стримує інвестиційну діяльність політична та економічна ситуація в Україні та відсутність сталого законодавства. Окрім того підприємствам слід вжити заходів щодо освоєння випуску конкурентоспроможної продукції на основі впровадження інноваційних технологій.

Ситуація ускладнюється низьким іміджем України на світовому інвестиційному ринку. За всіма рейтингами вона посідає останні місця щодо привабливості свого інвестиційного клімату і перші місця щодо ризику інвестування. Не відповідає потребам та можливостям області і внутрішній інвестиційний клімат. В області не створено сприятливі умови для інвестиційної діяльності. Незважаючи на труднощі й перешкоди, область може розраховувати на суттєве збільшення вітчизняних й іноземних інвестицій. Для цього необхідно сформулювати регіональну інвестиційну програму розвитку Прикарпаття на ближчих 5-10 років.

Використана література

1. Федоренко В.Г., Гойко А.Ф. Інвестознавство. – 1996. – К.: МАУП.–2000.– 408 с.
2. Закон України „Про інвестиційну діяльність” №1560-ХІІ від 18.09.1991р.– К.: ПВ, 1996.– С.173-180.
3. Закон України „Про іноземні інвестиції” від 13.03.92.// www.rada.kiev.ua.
4. Закон України „Про режим іноземного інвестування” від 16.07.1999. N 997-ХІV.// www.rada.kiev.ua
5. Гуткевич С. О.Інвестування: теорія і практика. – К.: ВСУ,2006.–233 с.
6. Гомольська В. Організаційно-економічні аспекти поліпшення інвестиційного клімату регіону // Регіональна економіка. - 2003. - №3. - С. 64.
7. Квочак В. М. Каталог інвестиційних проектів та пропозицій підприємств Івано – Франківської області. – Івано-Франківськ.: НВ, 2008.– 56 с.
8. Колімбровський М.М.Статистичний щорічник Івано-Франківської області 2007.– Івано-Франківськ.: ГУПС.– 2008.– 501 с.
9. Михайлов В.І. Іноземні інвестиції в Україну. // Цінні папери України. – 2003. - №19. - С.6-7